

len af denne bogs resultater. Til gengæld er det så glædeligt at kunne anføre, at Kersten Krüger hvad angår et enkelt punkt er nået længere end nogen dansk historiker hidtil. Det drejer sig om afsnittet, der behandler Kongens eget Kammer. Krüger har behandlet Christian IVs optegnelser om indtægt og udgift i skrivbøgerne og når rigtigt til, at Kongens eget Kammer ikke var en institution som Rentekammeret med særligt personale og egen regnskabsføring, men et begreb, der anvendtes, hvor kongen uden om Rentekammeret modtog eller udgav midler hidrørende hovedsageligt fra Øresundstolden eller hertugdømmerne. Det kan ligeledes til forsvær for Kersten Krügers bog siges, at han, selv om han har tolket sine tal forkert, dog har givet en udmærket oversigt over størrelsen af de beløb, som passerede gennem Rentekammeret, og som registreredes i rentemesterregnskaberne. Som Krüger selv bemærker i sine afsluttende ord, vil det være muligt at bygge videre herpå under inddragelse af et mere omfattende materiale end rentemesterregnskaberne.

Jens Engberg

Lars Linge: Gränshandeln i svensk politik under äldre Vasatid. (Bibliotheca Historica Lundensis XXIII, (Gleerup, Lund). 1969. 450 s.

Problematikken i grænsehandelen fra slutningen af middelalderen til Kalmarkrigen har før Linges akademiske afhandling kun været behandlet ret sporadisk, enten i forbindelse med afgrænsede geografiske områder, især i tilknytning til lokalhistorien, eller i rigshistorisk sammenhæng for enkelte tidsafsnit, Sturetiden og Karl IXs tid.

Når dertil kommer, at det hidtil benyttede kildemateriale dels ikke har været intensivt nok udnyttet, og andet materiale, dombøger og især bødelister, sjældent har været inddraget, er det kærkomment, at Linge har rettet op herpå og tillige har formået at give en velafbalanceret og velskreven syntetisk skildring af den svenske grænsehandelspolitik, hvad angår landgrænserne til Danmark-Norge.

Forf. har ud fra en bred definition af grænsehandelspolitikken som de politiske skridt, der overhovedet berører grænsehandelen, stillet sig det hovedspørgsmål, på hvilke felter de grænsehandelspolitiske foranstaltninger kom til udtryk, og hvad der lå bag disse, for derudfra at diskutere, om den af staten førte politik var udtryk for en principiel opfattelse af handelens skadelighed eller blot burde betragtes som et produkt af særlige lokale eller tidsbestemte omstændigheder. Med denne velovervejede problemstilling bag sig har Linge stillet sig som opgave at undersøge, hvilken stilling grænsehandelsproblematikken indtog i den svenske politik, både ud fra en handels- og udenrigspolitisk synsvinkel. Dertil har han givet en fremstilling af hovedtrækkene også i den danske regerings syn på grænsehandelen, hvad den tidligere forskning næsten helt har undladt.

Blot nogle af Linges resultater skal fremhæves. Han finder med rette, vendt mod den ældre forskning, at eksportforbudene ikke generelt er udtryk for regeringernes stræben efter at modarbejde grænsehandelen. Derimod finder han belæg for, at den svenske regering ofte viste en skarp holdning over for grænsehandelen i sine bestræbelser på at begunstige de svenske byers vækst. Dette gælder

ikke mindst Nya Lödöse, der som centret i Sveriges åndehul mod vest havde regeringens særlige bevågenhed. Linge har tydeligere end den hidtidige forskning set sammenhængen mellem grænsehandels- og toldpolitikken. Med oprettelsen af eksporttolden, hvormed man søgte at øge sine statsindkomster, fik svenskerne behov for at hindre grænsehandelen, hvilket bl. a. skete ved oprettelsen af en grænsetold. Også sikkerhedspolitiske overvejelser kunne føre til skærpede bestemmelser om grænsehandelen, idet den danske handel i Sverige under kritiske dansk-svenske forhold betragtedes som en sikkerhedsrisiko. Linge kommer ind på sammenhængen mellem grænsehandels- og udenrigspolitikken og fremhæver, hvor farligt det kunne være for Sverige at foretage radikale indgreb mod grænsehandelen under politiske kriser på grund af den traktatmæssige frihandel mellem Sverige og Danmark-Norge. Svenskerne gjorde derfor i visse perioder, hvad de kunne, for at hemmeligholde grænsehandelsrestriktioner, så man kunne undgå danske sanktioner. Da Danmark i reglen havde fordel af grænsehandelen, undrer det ikke, at Sverige ofte søgte at få ændringer i traktaterne, der kunne indskrænke danskernes handelsrettigheder og -fordele i Sverige. Forf. betoner, utvivlsomt med rette, at man ikke ud fra protester fra dansk hold mod svenske forholdsregler kan drage sikre slutninger derhen, at den svenske grænsehandelspolitik gav praktiske resultater. Forordninger til hindring af den for beboerne på begge sider af grænserne vigtige handel var yderst svære at få gennemført i disse uvejsomme og vidtstrakte trakter og saboteredes med stor succes af disses beboere. Dertil kommer, at disse indskrænkende for-

ordninger ofte af Sverige brugtes mere som midler til at skærpe politikken over for Danmark end til at nå statsfinansielle mål. De var, så vidt det ses, ikke uvæsentlige midler i den dansk-svenske magtkamp. Dette forhold, som ikke mindst gjorde sig gældende under Karl IX, har Linge dog ikke gjort nok opmærksom på.

Forf. konkluderer, at grænsehandelspolitikken ikke præges af større konsekvens. Den varierede ikke blot lokalt og tidsmæssigt, men også efter den sammenhæng, som den optræder i. Mens indstillingen til grænsehandelen på det diplomatiske plan var overvejende positiv, var den principielle regeringsindstilling i det hele negativ. Der er imidlertid ikke grund til at opfatte grænsehandelen som et af de vigtigere handelspolitiske problemer, påpeger Linge, der dermed undgår den fælde, som så mange falder i, at overdrive deres eget emnes betydning. Ses grænsehandelen som et led i den nordiske magtkamp, får den følgelig endnu mindre, i det hele kun ret perifer, betydning. Dette gælder utvivlsomt også for tiden efter Knærødfreden, selv om de merkantilistiske ideers fremtrængen nu gav den noget mere plads i beslutningstagerens bevidsthed. Større betydning fik den dog eksempelvis ikke for de forhandlinger, der fandt sted på grænsemødet i 1624.

Tilbage står at ønske, at Linge vil fortsætte sine allerede påbegyndte studier over grænsehandelspolitikken, således at vi også får dækket perioden fra Knærødfreden til Brømsebro- og Roskildefreden, så billedet bliver færdigt. Penslen kan ikke ligge i meget bedre hænder.

Leo Tandrup